

Bài 5

PHAN BỘI CHÂU VÀ PHONG TRÀO ĐÔNG DU

I – MỤC TIÊU

Học xong bài này, HS biết :

- Phan Bội Châu là một trong những nhà yêu nước tiêu biểu ở Việt Nam đầu thế kỉ XX.
- Phong trào Đông du là một phong trào yêu nước, nhằm mục đích chống thực dân Pháp.

II – ĐỒ DÙNG DẠY HỌC

- Ảnh trong SGK phóng to (nếu có điều kiện).
- Bản đồ thế giới (để xác định vị trí Nhật Bản).
- Tư liệu về Phan Bội Châu và phong trào Đông du (nếu có).

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC CHỦ YẾU

* **Hoạt động 1** (làm việc cả lớp)

– GV có thể giới thiệu bài :

+ Từ khi thực dân Pháp xâm lược nước ta, nhân dân ta từ Nam chí Bắc đã đứng lên kháng chiến chống Pháp, nhưng tất cả các phong trào đấu tranh đều bị thất bại.

+ Đến đầu thế kỉ XX, xuất hiện hai nhà yêu nước tiêu biểu là Phan Bội Châu và Phan Châu Trinh. Hai ông đã đi theo khuynh hướng cứu nước mới.

– GV nêu nhiệm vụ học tập cho HS :

+ Phan Bội Châu tổ chức phong trào Đông du nhằm mục đích gì ?

+ Kể lại những nét chính về phong trào Đông du.

+ Ý nghĩa của phong trào Đông du.

* **Hoạt động 2** (làm việc theo nhóm)

– GV tổ chức cho HS thảo luận các ý nêu trên.

– *Gợi ý trả lời* :

+ Những người yêu nước được đào tạo ở nước Nhật tiên tiến để có kiến thức về khoa học, kĩ thuật, sau đó đưa họ về hoạt động cứu nước.

+ Sự hưởng ứng phong trào Đông du của nhân dân trong nước, nhất là của những thanh niên yêu nước Việt Nam.

+ Phong trào đã khơi dậy lòng yêu nước của nhân dân ta.

* **Hoạt động 3** (làm việc cả lớp)

– HS trình bày kết quả thảo luận.

– GV bổ sung :

+ GV có thể giới thiệu về Phan Bội Châu : Phan Bội Châu (1867 – 1940) quê ở làng Đan Nhiễm (có tài liệu ghi là Đan Nhiễm), nay là xã Xuân Hoà, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An. Ông lớn lên khi đất nước đã bị thực dân Pháp đô hộ. Ông là người thông minh, học rộng, tài cao, có ý chí đánh đuổi giặc Pháp xâm lược. Chủ trương lúc đầu của ông là dựa vào Nhật Bản để đánh Pháp.

+ *Hỏi* : Tại sao Phan Bội Châu lại chủ trương dựa vào Nhật Bản để đánh đuổi giặc Pháp ?

Gợi ý trả lời : Nhật Bản trước đây là một nước phong kiến lạc hậu như Việt Nam. Trước âm mưu xâm lược của các nước tư bản phương Tây và nguy cơ mất nước,

Nhật Bản đã tiến hành cải cách, trở nên cường thịnh. Phan Bội Châu cho rằng : Nhật Bản cũng là một nước châu Á "đồng văn, đồng chủng" (tức là cùng chung nền văn hoá Á Đông, cùng chủng tộc da vàng) nên hi vọng vào sự giúp đỡ của Nhật Bản để đánh Pháp.

*** Hoạt động 4 (làm việc cả lớp)**

– GV cho HS tìm hiểu về phong trào Đông du :

Hoạt động tiêu biểu của Phan Bội Châu là tổ chức đưa thanh niên Việt Nam sang học ở Nhật Bản (một nước ở phương Đông nên gọi là phong trào Đông du). Phong trào bắt đầu từ năm 1905, chấm dứt vào đầu năm 1909 ; lúc đầu có 9 người, lúc cao nhất (1907) có hơn 200 người sang Nhật học tập.

– GV nêu câu hỏi : Phong trào Đông du kết thúc như thế nào ?

Gợi ý trả lời : Lo ngại trước sự phát triển của phong trào Đông du, thực dân Pháp đã câu kết với Chính phủ Nhật chống lại phong trào. Năm 1908, Chính phủ Nhật ra lệnh trục xuất những người yêu nước Việt Nam và Phan Bội Châu ra khỏi Nhật Bản.

– GV có thể đặt câu hỏi nâng cao : Tại sao Chính phủ Nhật Bản thoả thuận với Pháp chống lại phong trào Đông du, trục xuất Phan Bội Châu và những người du học ?

*** Hoạt động 5 (làm việc cả lớp)**

– GV nhấn mạnh những nội dung chính cần nắm.

– Nêu một số vấn đề cho HS tìm hiểu thêm :

+ Hoạt động của Phan Bội Châu có ảnh hưởng như thế nào tới phong trào cách mạng ở nước ta đầu thế kỉ XX ?

+ Ở địa phương em có những di tích về Phan Bội Châu hoặc đường phố, trường học mang tên Phan Bội Châu không ?

IV – THÔNG TIN THAM KHẢO

Phan Bội Châu viết về Nhật Bản :

*Cờ tự lập đứng đầu phát trước,
Nhật Bản kia vốn nước đồng văn,
Thái Đông nổi hiệu duy tân,
Nhật hoàng là đấng anh quân ai bì.*

(Theo Phan Bội Châu, *Toàn tập*, tập 2,
NXB Thuận Hoá, 2001, tr. 329)